

LA JUSTÍCIA I EL DRET

JOSEP CRUANYES I TOR,

SOCIETAT CATALANA D'ESTUDIS JURÍDICS

FILIAL DE L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS

L'evolució de la societat i factors tan determinants com la crisi econòmica fan necessàries reformes profundes en diversos àmbits de la legislació perquè el dret s'hi adeqüi. També s'ha de tenir en compte que el dret català sempre ha estat un factor d'identitat; tot i haver estat reduït en el seu abast per la Nova Planta imposada, ha recuperat part de l'abast perdut. El dret és un element bàsic d'autodeterminació de les relacions socials, culturals, econòmiques i polítiques que tota comunitat nacional necessita poder desenvolupar en tota la seva amplitud.

També hem de fer una reflexió sobre l'àmbit de l'Administració de justícia, que cal que estigui organitzada i regida en estreta relació amb les necessitats de la societat a què es deu i que hi doni resposta. No podem tractar el dret d'una manera deslligada del sistema de resolució de conflictes i, per tant, on es duu a terme l'aplicació i interpretació d'aquest dret.

LA SITUACIÓ JURÍDICA DE LA LLENGUA

La llengua és un element essencial de qualsevol comunitat nacional com és el cas de la nostra, ja que és la que configura i singularitza. Per això, cal que n'estiguin garantits l'ús oficial i els drets de la ciutadania.

L'oficialitat de tota llengua comporta l'ús preceptiu i el coneixement per part de les administracions públiques i pels tribunals; que la tinguin com a pròpia en l'ús oral i escrit i per a respondre al dret dels ciutadans de fer-ne ús. També l'hem de considerar com un dret dels pobles i, per tant, de la comunitat de parlants catalana, d'acord amb el que disposa l'article 1 del Pacte Internacional dels Drets Econòmics, Socials i Culturals.

Actualment, el català té una situació jurídica pràctica de marginació, sobretot pel que fa a l'actuació de l'Estat, que sovint reconeix més els drets de les llengües estrangeres que els del català. Per a superar aquesta situació anòmala, caldria fer reformes legislatives perquè el català, en l'àmbit del consum, de les administracions i, especialment, de la justícia, fos llengua oficial efectiva d'ús intern de les institucions de l'Estat, i en les relacions amb els ciutadans i les normatives que afecten les empreses. Cal que es garanteixi plenament als ciutadans el dret de fer-ne ús sense cap limitació de grau dels organismes administratius i judicials, tant els territorials a Catalunya com els generals de l'Administració general de l'Estat.

EL DESENVOLUPAMENT DEL DRET

Pel que fa al dret, cal que el Parlament de Catalunya disposi de les màximes competències en relació amb la legislació, amb els únics límits que comporta l'aplicació del dret internacional i els tractats. Actualment constatem que la capacitat legislativa històricament exercida per Catalunya queda supeditada d'una

manera absoluta a la legislació estatal, a partir de la interpretació feta pel Tribunal Constitucional de la Sentència sobre l'Estatut d'autonomia. Això dona com a resultat la imposició d'unes normes que sovint no s'adapten ni responen a les necessitats de la realitat socioeconòmica de la societat catalana.

Un dels problemes més greus de la nostra societat, arran dels efectes de la crisi econòmica, és la garantia del dret a l'habitatge. Caldria que el Parlament legislés de manera àmplia i efectiva sobre aquest dret i, en concret, en relació amb els arrendaments d'habitatges, les normes urbanístiques en protecció del sòl d'habitatges o les hipoteques; caldria establir mesures que el garanteixin i evitin moviments especulatius sobre aquest dret social bàsic.

Cal una reforma legislativa general que garanteixi la protecció de l'interès general en relació amb diverses qüestions que, a més de l'habitatge, també abasta altres aspectes com ara l'urbanisme, la cultura, els espais naturals, el medi ambient o el patrimoni cultural, com a eix vertebrador dels interessos i drets bàsics del conjunt de la societat que cal posar davant d'un predomini excessiu dels drets individuals que generen profundes desigualtats.

Cal culminar el desenvolupament de la codificació en tots els àmbits del Codi civil per acabar de modernitzar les institucions i adaptar-les a la realitat social d'avui tal com s'ha fet en el procés dut a terme fins ara: abastant els àmbits que encara estan pendents de desenvolupar, com és ara el d'obligacions i contractes i, en general, el de les relacions econòmiques en què l'Estat planteja recursos impeditius. Convindria que aquesta legislació abastés també l'àmbit del dret mercantil, ara estretament lligat als drets del consum, i que, basant-se en les normes de la Unió Europea, s'adaptés a la nostra realitat i necessitats.

En l'àmbit penal i la regulació dels drets civils, cal una reforma legislativa que garanteixi els estàndards de la llibertat individual i els drets col·lectius respecte als drets de llibertat d'expressió i de manifestació, i en situacions de privació de llibertat, que en les darreres normes de dret penal i d'ordre públic s'han degradat notablement amb una excessiva discrecionalitat punitiva de caràcter administratiu.

En darrer lloc, les lleis han de garantir l'equitat de gènere, la no-discriminació en pro d'una veritable igualtat entre dones i homes, fins i tot amb accions de discriminació positiva.

L'ADMINISTRACIÓ DE JUSTÍCIA

En la garantia dels drets dels ciutadans a un judici just, cal fer unes reformes de l'actual Administració de justícia a Catalunya d'acord amb els principis establerts pel dret internacional, tant en l'organització com en els procediments.

Manca al nostre país una administració de justícia tal que els seus membres i la seva estructura estiguin arrelats i regits dins del nostre país. Cal que l'accés a les places de jutges i altres membres d'aquesta organització es faci d'acord amb

les necessitats i les característiques de la nostra societat i s'exigeixi com a requisit bàsic i essencial el coneixement de la llengua i el dret catalans. Cal també que l'ordenament i la planta dels tribunals es puguin definir des del país, d'acord amb les necessitats pròpies i establint que dins de Catalunya es culminin les instàncies i els recursos de cassació en totes les instàncies i especialitats del dret, per tal de garantir que les resolucions que dicten els tribunals s'adiguin amb la voluntat del legislador i amb la realitat d'aquesta societat, cosa que avui no es produeix. Això és evident en resolucions sobre la llengua o l'ensenyament, per posar dos exemples preocupants.

Actualment hi ha una organització de la justícia catalana que està regida i governada per un sistema des de fora de Catalunya, que actua amb desconeixement de les necessitats materials i de la realitat i en contra dels interessos de la societat catalana. Encara avui no s'exigeix, per a l'accés a la judicatura, el coneixement de la llengua ni del dret propi, ni tampoc es garanteix el coneixement amb posterioritat a la incorporació als càrrecs a Catalunya.

Pel que fa als procediments judicials, cal una reforma dels procediments i les estructures perquè compleixin els estàndards internacionals exigibles, en què no hi hagi jurisdiccions especials, com actualment es dona amb l'Audiència Nacional. Cal una revisió a fons especialment dels procediments executius, on caldria establir organismes específics en les diverses jurisdiccions que garantissin la protecció no tan sols dels interessos del creditor, sinó també de l'executat. Les reformes introduïdes en els procediments hipotecaris són clarament insuficients i no compleixen els requeriments europeus. Cal, en aquest mateix sentit, una reforma i un aprofundiment dels drets dels consumidors d'acord amb les normes de la Unió Europea, per a garantir la submissió de les empreses a procediments de conciliació i arbitratge.

En la primera instància, cal adaptar els tribunals a la distribució social i territorial del país i tenir en compte la possibilitat d'una justícia de proximitat.

Es necessita una fiscalia pròpia lligada al sistema de justícia català amb accés i amb òrgans de govern establerts a Catalunya, en què es garanteixin els mitjans per a una efectivitat en l'àmbit penal, com també en el civil que li correspon.